

J. Piłsudskio klaida, už kurią zombiais mokame mes, lietuviai

---

Rimvydas Valatka,

www.DELFI.lt

2015 m. lapkričio 8 d. 18:13

„Talka“ įteikė Seimui labučių ir urbučių apkvailintų 69 000 lietuvių sąrašą, kurį V. Laučius taikliai pakrikštijo „69 danguje“. Daug ar mažai 69 tūkst. parašų už tai, kad Seimas uždraustų rašyti pavardes su w, q ir x raidelėmis pase? Nulis, jei kalbame apie tautos valią. Žiauriai per daug – kai kalbame apie modernią Lietuvą ir žinome, kad pavardes originalo kalba su w ir net t dar 1938-aisiais įstatymu įteisino tautos vado A. Smetonos valdžia.

Rimvydas Valatka

© DELFI (Š.Mažeikos nuotr.)

Iš kur ta kai kurių ypatų galvose neblėstanti komunistinė dogma, kad viskas, net žmogaus pavardė yra valstybės, o ne privati žmogaus nuosavybė? Iš kur tas nenumaldomas noras daryti savo piliečių – ne tik lenkų, bet ir lietuvių, tarkim, ištekėjusių už vokiečių, prancūzų, anglų, ar užsieny gimusių lietuvių vardus ir pavardes?

Kodėl komunizmo lavonas taip stipriai tebelaiiko lietuvių už skverno?

Gali kiek nori cituoti 1938 m. „Pavardžių įstatymą“: „*Nelietuvio pavardė gali būti rašoma ir taip, kaip savo kalba rašosi jos turėtojas, jei to jis pageidauja ir jei tos kalbos raidynas lotyniškas.*“ Tą puikiame tekste ir daro kalbininkas A. Smetona. Bet tu nors kuolą ant užzombintųjų galvų, tarp kurių yra ir garbių kalbos profesorių, ir Seimo narių, tašyk. Gali jiems priminti kalbos mokslo šviesulius J. Jablonskį, P. Skardžių, A. Salį, A. Girdenį, K. Ulvydą, A. Rosiną. Veltui.

Zombis argumentų negirdi. Matyt, tai ir nėra proto sritis. Todėl ir argumentai nieko nepakeis. Kur dabar vyksta ginčas?

Seimui jau kelis dešimtmečius piktybiškai nesprendžiant šio paprasto uždavinio, kuris tėra simbolinis privačios nuosavybės klausimas, publikai, matyt, dėl asmeninių kompleksų nemėgstančiai lenkų, pavyko šį klausimą perkelti iš sveiko proto į emocijų sritį. O emocijos ateina iš to mero, kai generolas L. Żeligowski užėmė Vilnių, o J. Piłsudskis prijungė jį prie Lenkijos.

Todėl pavardžių rašybos reikalas jau yra ne kalbos, ne privačios nuosavybės ir net ne politikos, o kovos su zombiais, kurių buvimas, anot „Anties“ dainos, reiškia gyvenimą nešvaroje, klausimas. Kas leido užzombinti dalį žmonių?

J. Piłsudskis buvo romantikas ir šiek tiek tironas. Kaip ir visi socialistai, beje. Todėl buvo įsitikinęs, kad, užėmęs Vilnių, jis tokiu būdu sugebės išsaugoti Lenkijos Karūnos ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos konfederaciją. Realybėje buvusius ginklo brolius lietuvius ir lenkus, dar 1863 m. sukilime greta guldžiusius galvas nuo Rusijos kareivių kulku, J. Piłsudskis trumpam pavertė vienas į kitą šaudančiais priešais. Leninui ir Stalinui plojant katučių.

Net ir praėjus po J. Piłsudskio mirties kone 80 metų jo romantikos užzombinti lietuvių radikalai – plojant velniui (velnias ar Stalinas, anoks čia skirtumas) – vis dar eina vaduoti, tik nebe Vilniaus, o lietuviškų pasų Vienos Raidelės Kare. Kuo ne scenarijus filmui apie zombius?

J. Piłsudskis užprogramavo lietuvių fobiją lenkams penkioms kartoms į priekį. Nacionalizmas pasirodė stipresnis už unijinę romantiką. Ir sveiką protą. Niautis dėl kelių raidelių keliuose šimtuose pasų yra taip kvaila, kad apie tai neverta būtų nė kalbėti. Bet emocinis užtaisas yra toks, kad daliai mūsų inteligentijos (būtent sovietinės inteligentijos, o ne intelektualų) tai yra šimtąkart svarbiau, nei Putino Rusijos keliamą grėsmę bei demokratijos ir teisės viršenybės principai kartu sudėjus.

Į kokį tašką smeigiant adatą pigiai politikuojantiems modernios Lietuvos priešų talkininkams XXI a. pavyko užzombinti tiek daug lietuvių?

Faktas, kad iš kažkada didžios, bet didybę praradusios tautos atima jų buvusios imperijos sostinę, nepraeina be pėdsakų. Tokia tauta dėl to gali ilgam prarasti protą ir į viską imti žiūrėti per trumparegiams skirtas įžeistų jausmų dioptrijas. Taip išduota moteris neatleidžia vyrui net po jo mirties. Taip lietuvių tauta, tiksliau, tie, kurie vaizduoja jai atstovaujantys, negali atleisti seniai mirusiam J. Piłsudskiui už bemaž taip pat seniai atgauto Vilniaus vagystę tada, kai kaip nacija buvome tik bepradedą vaikščioti.

Nors istorikai to nemėgsta, trumpam įsivaizduokim, kad viskas būtų klostęsi kitaip. J. Piłsudskis nebūtų iš Lietuvos kilęs romantikas, o, būdamas politinis realistas, būtų atidavęs Lietuvai ir Vilnių, ir Gardiną, ir Breslaują. Kaip atrodytų Vienos Raidelės Karas dabar?

Apie jį niekas nežinotų. Lietuva ir Lenkija būtų buvusios sąjungininkės, o ne priešės kovoje su bolševizmu, po to ir su Staliniu ir Hitleriu. Tarp tarpukario propagandinių plakatų dviem kalbomis populiariausias, žinoma, būtų buvęs žemaičių brolių Gabrieliaus Narutowiczaus – pirmojo Lenkijos prezidento – ir Stanislovo Narutavičiaus – Lietuvos nepriklausomybės akto signataro, bei A. Smetonos – J. Piłsudskio duetui. Lenkų ir lietuvių kariai tada ir dabar būtų vaizduojami kaip broliai, galintys atremti bolševizmo, fašizmo ir putinizmo keliamą pavojų Europai.

Lietuvos lenkų ir visų lietuvių moterų, ištekėjusių už užsieniečių, vardai ir pavardės būtų rašomos su w, x, q ir ł – pagal smetoninį 1938 m. įstatymą. **Nemenčinės** ir Šalčininkų pavadinimai dvikalbėse lentelėse – pagal kitą tų pačių metų įstatymą. Bet svarbiausia, kad niekam, net Garšvai,

tai nerėžtų akių. Lietuva būtų įnešusi svarų indėlį į kovą su Hitlerio ir Stalino ordomis. Kariauti mes mokame. Tai įrodė ir aštuonerius metus su sovietais trukęs partizanų karas.

Stalinas nebūtų galėjęs papirkti ir įklampinti Lietuvos nespriešime okupantui Vilniaus gražinimu. Lietuva po karo būtų išsaugojusi satelitės statusą socialistiniame lageryje. XXI a. Lietuva būtų daug modernesnė nei dabar, kai 47 aukštosiose mokyklose studentams rodoma knyga, o kai kuriems vis dažniau atrodo, kad tai špyga.

Ech, Jozefai Piłsudski, tai buvo didžiausia Tamstos klaida, jei išties galvojote apie LDK ir Karūnos unijos perkėlimą į XX amžių. Vėjais paleidote ne tik puikią sąjungą, bet ir užprogramavote būsimus XXI a. antrojo dešimtmečio Lietuvos tautinius zombius. Kai nukvakę, palyginti su A. Smetonos tautininkais, mūsų laikų tautininkai zombina Seimo narius dėl „teisingos“ pavardžių rašybos, ir jiems tai velniškai gerai sekasi.

Tereikėjo palikti lietuviams Vilnių, kuris pačiai Lenkijai tarpukariu buvo kaip tam šuniui penktoji koja, ir šiandien mums nereikėtų raudonuoti nei prieš lenkus, nei prieš visą ES dėl savo pirmos kartos miestiečių neva lietuvių kalbos gynimo vardu daromų kvailysčių.

Lenkijai toks mūsų užsiciklinimas nesuvokiamas. J. Piłsudskio romantizmą seniai pakeitė J. Giedroycio santykių su Lietuva formulė. Tuo metu zombiais atgimęs XIX a. lietuvių romantizmas blaškosi aplink Seimą ir Seime. Tokia iš LDK bajorų kilusio J. Piłsudskio klaidos kaina.

Naivu? Taip. Bet gražu. Būtų buvę. Kada nors ir bus. Manau, kad vieną kartą ateisim į protą ir mes, kalbėdamas apie originalią pavardžių rašybą kažkada sakė kalbininkas A. Rosinas. Zombiai yra ne tiek pavojingi, kiek nemalonūs. Kaip bet kuris nacionalistinis marazmas. Modernybei alternatyvos nėra. Vis tiek vieną dieną imsime skaityti įstatymus ir gramatikas. Tik laiko gaila.

Ech, J. Piłsudski, jei būtumėte žinojęs, kad jau būdamas kape, išgimdysite mums Garšvą, Labutį ir Urbutį, zombiais po mūsų Seimą lakstančius...

The logo for DELFI, with the letters 'D', 'E', 'L', 'F', and 'I' in blue, and the letter 'I' in yellow.